

mondig

Vergezicht

doops
gezinden

vooraf

Machteld Stam

Haar hart kromp ineen bij het zien van de beelden van verwoeste huizen. Vrede in Oekraïne leek voorlopig nog een utopie. In een winkel zag ze een Oekraïense met de verkoopster communiceren met behulp van Google Translate. Toen wist ze wat haar te doen stond: Nederlandse taalles geven aan Oekraïners!

Ze kreeg een veertienjarige Oekraïense jongen onder haar hoede. Vol idealisme zat ze klaar met het lesboek vol foto's van lachende kinderen. De werkelijkheid bleek weerbarstiger. Deze jongen was niet vrolijk, maar bokkig. Halsstarrig bleef hij 'knyha' in plaats van 'boek' zeggen. Toen ze volgens de methode naar zijn huis vroeg, zweeg

hij nors. Beschaamd dacht ze aan de beelden van de kapotgeschoten huizen.

Het doosje lucifers op tafel bood uitkomst. Ze legde lucifers in twee driehoeken neer en daagde de jongen via Google Translate uit om er vier kleine driehoeken van te maken door slechts twee lucifers te verplaatsen. De jongen ging meteen vol overgave aan de slag en keek triomfantelijk toen hij het wiskundige raadsel had opgelost. Vanaf dat moment besloot ze haar doel bij te stellen. Toen de jongen vertrok draaide hij zich bij het tuinhokje om en zwaaide vrolijk naar haar. Haar dag kon niet meer stuk.

expositie

Kalle Brüsewitz

geloof in de bajes

Ik denk niet dat er zoveel ruimte is voor de geloofsbeleving van gevangenen als binnen het Nederlandse systeem. Bij de tentoonstelling *BEZIN*. in het Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen krijgt de bezoeker een inkijkje in de geloofsbeleving van gevangenen in Nederland.

De tentoonstelling bestaat uit foto's van fotografe Ilvy Njiokiktjien die iets laten zien van die beleving. Verder bevat de tentoonstelling een grote video-installatie, waar je via een keuzeknop onderdeel wordt van verschillende religieuze bijeenkomsten in de gevangenis. Je kunt meekijken met een humanistische bijeenkomst, een katholieke mis en een protestantse viering, maar ook een boeddhistische plechtigheid of een

islamitisch ritueel behoren tot de mogelijkheden. Ook zijn er korte filmpjes van individuele gesprekken met gevangenen en hun begeleider – de camera alleen op de begeleider gericht natuurlijk.

En dan de cijfers: 83% van alle gevangenen geeft aan behoefte te hebben aan geestelijke verzorging. Een heel hoog aantal. Deze mensen voelen de behoefte te zoeken naar inspiratie, bemoeiding en hoop. Omdat gebeurtenissen die zo'n zware impact hebben op je leven je oproepen terug te vallen op jezelf én iets hogers. Dat is de enige verklaring die ik heb. 83%...

BEZIN. Geloof achter de tralies, Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen, gevangenis­museum.nl
De tentoonstelling is te zien tot februari 2024

colofon

Mondig+ is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en verschijnt zes keer per jaar, in het hart van *Mondig*.
Redactie Kalle Brüsewitz, Marijke van Duin, Essemie van Dunné,

Jeannette den Ouden, Machteld Stam & Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, KantoordeLoor Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.000

Papier Maxi Offset
FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14 | communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
© ADS 2023

Ver zien

Dagen rijgen zich aaneen
stil verglijdt de tijd
onstuitbaar
als een rivier stromend naar zee
je hebt er geen invloed op

bezie in de verte van vroeger
de gemaakte keuzes
ook wat achterwege bleef
en de gevolgen
je had er wel invloed op

ouder worden doet ver kijken
naar vroeger, naar nu
en er vrede mee sluiten
het is ook vooruit kijken
naar dat wat je hoopt
voor de toekomst
hoop is de voedster
van zinvol leven

Vergezicht

Het is zomer en zoals ieder jaar loop ik met mijn zoons lange dagen door de bergen, van hut naar hut.

In Frankrijk, Italië, Spanje, Zwitserland beklimmen we Alpen, Dolomieten, Pyreneeën. Het is mijn grote passie. Het hele jaar verlang ik naar deze lange week. Gek genoeg vraag ik mij tijdens het wandelen regelmatig af waarom ik het ook alweer zo graag doe. Soms regent het veel, soms is het vooral heel warm. Soms allebei, zodat mijn regenjas elke veertig stappen aan of uit gaat. En soms is het gewoon lang en zwaar.

Ooit vertelde ik verhalen om mijn kinderen tussen de rustmomenten af te leiden van het verlangen er te zijn, thuis te zijn, te mogen zitten, eten en drinken. Nu loop ik achter hen aan, verlangend naar rust, eten, drinken, en vooral naar daarboven aankomen en uitkijken over het volgende dal. Met wie weet de hut van die avond in zicht. Het is een zoet verlangen. Af en toe hef ik het hoofd op, vaker kijk ik naar beneden om mijn voeten goed neer te kunnen zetten. Boven mij zie ik een col. Nooit weet je of dit de col is met het vergezicht. Vaker verschijnt een nieuwe, nog hogere achter degene in het zicht.

Ik kan niet anders dan mijn ene voet voor de andere zetten, blijven ademen, verhalen bedenken en geduld hebben. Steeds kom ik weer boven. Steeds komt er een moment dat ik stilsta en mijlenver kan kijken, diep het dal voor me in.

Ver beneden me zie ik een meer, een rivier, en op de hellingen beekjes. Ik zie een dorpje, of her en der huizen en herdershutten. En ver en hoog, aan de andere kant van het dal, een grote hut die de onze zou kunnen zijn. Nog wel vier uur lopen zo te zien. En dan zoeken onze ogen naar de paden. Hoe zullen we geleid worden? Dwars door het dal, en dan weer omhoog? Of rechts langs de berg, langs steenlawines en weides met schapen? Waar zullen we onze boterhammen opeten? Hierboven is het prachtig, maar we verlangen naar een beschut plekje. ‘Heb je al honger?’ vragen we elkaar. Zij wel, ik kan nog wel even wachten.

Mijn zonen keken toen ze kleiner waren anders dan ik. Ik ben berekenender, kijk met mijn ervaren oog. Dáár zal het pad wel niet langs gaan – dat ziet er gevaarlijk uit. Daar staan bordjes, dan weten we nog hoe lang ongeveer. Ze wisten nog niet dat afsnijden bijna nooit sneller is, en soms zelfs gevaarlijk. Ze zagen overal mogelijkheden, zagen de hut en dachten er bijna te zijn. Zagen niet op tegen steile afdalingen met losse stenen. Gleden over elk stuk sneeuw met hun jas als slede. Ook na vijf uur lopen. Nu zijn ze groter, maar nog steeds kijken ze anders dan ik. Ik sta stil en kijk. Hoe langer ik kijk, hoe meer ik zie. Ik zie bergtoppen die onbereikbaar zullen blijken als ik zou proberen ze te bestijgen; een waterval die er van verre vriendelijk uitziet, maar

die me ongetwijfeld zal meesleuren als ik zou proberen er over te steken. Ik zie een dorpje dat eruitziet als alle kleine bergdorpjes, maar waar ik verhalen zal kunnen horen die ik nergens anders kan horen – als ik de tijd zou nemen de mensen te spreken. Ik zie mijn nabije toekomst: in een paar uur ben ik op de plek waar ik ga eten en slapen. Misschien worden we overvallen door een bui en duurt het wat langer. We kunnen ook een enkel verzwikken en dan duurt het nog langer. Maar het blijft de nabije toekomst.

En dan kijk ik naar mijn zonen, vlak naast me. Een heeft toch maar een boterham gepakt. Jongens in de groei die de hele dag lopen, daar moet genoeg eten in. Hier naast me staat het nu, én de verre toekomst. Zij worden een beroemd acteur en minister president, ze gaan in het buitenland wonen of de wereld rondreizen. Ze hebben dromen, over zichzelf en de wereld. Somber zijn ze niet. Ze zien overal mogelijkheden. Een vrouw zei laatst tegen me: ‘Ik ben blij dat ik niet nu opgroeï. De toekomst is zo somber.’ De vrouw was in de zeventig. Toen ze het zei dacht ik aan mijn kinderen, en was dankbaar dat zij wél nu opgroeïen. Ze zien de problemen wel, maar nog meer de kansen. Ze vertrouwen de creatieve mens, de intelligente mens, de mens die ten diepste wil samenwerken. Ze vertrouwen op hun eigen flexibiliteit en levenszin. Ze zijn realistisch, niet minder dan ik of de vrouw die ik sprak.

Op dat moment kwamen de leerlingen Jezus vragen: ‘Wie is eigenlijk de grootste in het koninkrijk van de hemel?’ Hij riep een kind bij zich, zette het in hun midden neer en zei: ‘Ik verzeker jullie: als je niet verandert en wordt als een kind, dan zul je het koninkrijk van de hemel zeker niet binnengaan. Wie zichzelf vernedert en wordt als dit kind, die is de grootste in het koninkrijk van de hemel. En wie in mijn naam één zo’n kind bij zich opneemt, neemt mij op.’
(Matt 18:1-5)

Dacht ik nu echt dat ik het beter wist en zag dan zij, daar bovenop die col met mijn wijsheid over gevaar en onmogelijkheden? Ik weet van alles, maar mijn kijken blijft mijn kijken. En als ik ontken dat het kijken als een kind de wereld zal redden, als ik weiger zélf te durven kijken en dromen als een kind, zal mijn pad zwaar en somber zijn vrees ik. Laat ik luisteren en kijken naar elk kind dat ik tegenkom, neem ik me voor. Laat ik door de knieën gaan en hun vergezicht het mijne maken. Laat ik mijn levenservaring alleen inzetten als het hoogstnoodzakelijk is. Laat ik het kind in mij opnemen en aan het woord laten.

Ik kijk naast me en voor me uit. Ik glimlach en wil verder lopen. Wacht, ik heb honger! +

Blijf niet staren

Blijf niet staren op wat vroeger was.

Sta niet stil in het verleden.

Ik, zegt Hij, ga iets nieuws beginnen.

Het is al begonnen, merk je het niet?

Nieuwe Liedboek, *Lied 809* | Huub Oosterhuis

Open

Maandag 19 juni heb ik met een laatste training mijn werk als supervisor van het doopsgezind seminarium afgesloten.

Marion Bruggen is oud-supervisor van het doopsgezind seminarium

Een afscheid om dankbaar op terug te kijken. Een vriendin die mij uitnodigde voor een socratisch gesprek over de betekenis van het afsluiten van deze belangrijke fase in mijn leven, gaf mij de volgende woorden mee:

*Afscheid nemen,
niet met een klap,
ook niet schoorvoetend
maar plechtig in ere houden,
de deur,
samen aanschouwen,
precies zoals hij ooit voor je
openging.*

Eren wat geweest is en samen de deur aanschouwen. Zal er een nieuwe opengaan? Ik weet het niet. Er breekt een andere tijd aan. Met nieuwe vergezichten? Ik weet het niet. ‘Heb je al plannen’, vragen bekenden. ‘Gaan jullie reizen?’ Nee, ik heb

geen bucketlist en voorlopig werk ik nog door bij Van Ede & Partners als loopbaancoach.

Eind september gaan we daar met oud-clïënten het Wad op voor een geestelijke APK. We varen met Nienke Dijkstra, eigenaar van *Doe eens Wad*, naar één van de wadplaten bij Schiermonnikoog. Daar vallen we droog en gaan we opruimen. Heel veel plastic, maar ook de ballast in onszelf. Om te ontdekken of we nog afgestemd zijn op onze drijfveren.

We laten ons inspireren door de elementen, de stilte en de ruimte. We stemmen af op het getij en het ritme van de tijd. We wachten en verwachten. Het schip en de natuur zijn onze bedding. We laten ons verrassen door zonsondergang, volle maan en wat ons toevalt.

Wie weet wat ik daar ga ontdekken. Wie weet wat mij toevalt? Op het Wad wordt je blik ruimer. Er zijn prachtige vergezichten. Wie weet opent het nieuwe perspectieven en brengt het mij dichterbij waar ik in deze fase van mijn leven aan bij wil dragen. Ik laat me verrassen en wacht af. Dat is voor iemand die graag wil sturen al een hele opgave. Ik ga het zien en zingen. +

Met wind in de haren en zon in de rug ligt het land voor ons open. Met Jou aan mijn zij, met Jou op mijn pad, geen kwaad zal ik duchten want Jij bent nabij.

Nieuwe Liedboek, *Lied 697*
De tekst is van Sieds Prins, de supervisor die ik ben opgevolgd.

Veroverd leven

*Ik zal de halmen niet meer zien / Noch binden ooit de volle
schoven / Maar doe mij in de oogst geloven / Waarvoor ik dien*

Merkwaardig dat juist deze strofe uit een gedicht van A. Roland Holst mij te binnen schoot, toen ik aan Herman moest denken. Want er was juist wél veel te zien, zo bleek mij toen ik zijn brief van vijftien jaar geleden had teruggevonden.

Ik kende Herman van lang geleden. Een bescheiden man van in de vijftig die in een seniorenflatje woonde, tussen wat we toen nog 'bejaarden' noemden. Hij was niet erg gelukkig geweest in zijn werk en leefde nu van een uitkering. Hij was een actief en meelevend lid van mijn eerste gemeente. Hoewel een beetje een buitenbeentje, had hij zijn eigen plek gevonden in deze hartelijke gemeenschap. Herman was Herman.

Het waren de jaren van oecumenische landelijke Kerken-dagen met het thema Vrede, Gerechtigheid en Heelheid van de schepping. Herman was hierover graag aan het woord, soms fel en opgewonden. Zo herinner ik me hoe hij ons bepaalde bij de strijd van de Koerden en hun leider Öcalan. Tijdens een gemeenteavond hield hij een lezing over een fantastisch project van een visionair ecooloog in Australië, die bijzondere projecten bedacht om verwoestijning tegen te gaan. In zijn eigen postzegel-tuintje was Herman bezig oude graanrassen op te kweken. En eens kwam ik hem tegen met fietstassen boordevol eikels – of waren het beukennoten?

Jaren later las ik dat Herman verhuisd was naar een kwekerij in de Achterhoek. In een opwelling stuurde ik een kaartje om hem geluk te wensen met deze overstap. Daarvoor bedankte hij me per omgaande met een lange brief waarin hij zijn hart luchtte. Ik las zijn vreugde om de nieuwe start te midden van gelijkgezinden. Zijn trots dat het eindelijk gelukt was een producent te vinden voor het oergraan dat hij met zoveel zorg en moeite had weten op te kweken. Ik las ook weer zijn ergernissen, ja woede over het onrecht overal in de wereld en hoe hij zich daarin een eenling had gevoeld. Ik las zijn verdriet over altijd maar over het hoofd gezien te zijn door anderen, zelfs in die harte-lijke geloofsgemeenschap.

Al lezend zag ik hem voor me. Zijn tanige kleine gestalte, altijd een beetje in zichzelf gekeerd. Lastig, dwars – een beetje dwaas, dachten we ook weleens bij onszelf. Nu dacht ik aan dat lichtontvlambare hart. Ik werd stil van zijn brief. En van de foto's die uit de envelop rolden. Foto's, van onderaf gefotografeerd, van graanhalmen waar het zonlicht doorheen speelde tegen de achtergrond van een hemelsblauwe lucht. Tekens van zijn volhardend geloof in de goede schepping. Dat onordelijk bosje wuivende halmen...
Leven, op de pijn veroverd. +